

Budaörs XVIII. századi történetéből (I. rész)

Városunk történetének egyik leg-szebb, legérdekesebb fejezete a németek által való újjátelepítést követő első száz év kronikája. A kezdeti nehéz évek, majd az ezt követő gazdasági fellendülés időszakának többször megírt emlékei tiszteletet parancsolóak. A kort próbálom bemutatni a Kedves Olvasónak, annak eseményeit, az itt élt emberek örömeit, bánatait.

Milyen adatokra támaszkodhatok? Elsősorban korabeli összeírásokra, levéltári dokumentumokra, már feldolgozott, ám lapunk olvasói által talán még ismeretlen adatokra.

A XVIII. századi Budaörsöt bemutató cikksorozatunk első részében közöljük a betelepítés (1720) utáni közvetlen időszak összeírásait, hogy a későbbiekben, folytatva a sort, rámutathassunk az összefüggésekre.

Az első írott adat e korból az 1721. április 21-én megkötött szerződés, melyet az újonnan telepített község elöljárói írtak alá. Egyrészeről Senn Sebestyén, Dintzl Keresztény, Singer Andras, Feru Simon és Kessler Ádám, másrészeről Budaörs akkori földesúrnője, Bercsényi Zsuzsanna. E szerződés 15 pontból állt, s igen nehéz terheket rótt az újonnan települtekre. (Teljes szövege olvasható Hauser József Budaörsi krónikájában a 37–39. oldalakon. Közölte Riedl 1934. 371–372. o., OL. Zichy-lt. 464. cs. 207–207.)

A következő írásos dokumentum az a templomösszeírás, mely 1725-ben készült. Ez Csik és Örs falvak templomromjait tartalmazza. (PML IV.–74. 1725. CC. VII. 1.)

Ugyanebből az évből származik egy megyei dicális összeírás, mely adatai között már a község telepesei is szerepelnek. (PML IV. 23-a 1725. CP. II. 93.)

Az összeírás bemutatására felkértem Lakatos Ágneszt a Pest megyei Levéltár munkatársát.

Filipszky István

Budaörs 1725

Pest–Pilis–Solt vármegye adószedőjének iratai adószedői összeírások anyagában a közterhekkel kapcsolatos összeírások 1635–1744 (PML IV. 23-a. CP. II.) évköri iratai között található a 93. sorszám alatt az az 1725-ből való pilisi és solti járásra vonatkozó összeírás, amelyben Budaörs új népességét is számba vették. A pilisi járás településeiről kettő példány maradt fenn a Pest Megyei Levéltár őrzetében. Az összeírások lezáratlanok és a kezdő lapjaik is hiányoznak. Az egyik pilisi járási dicális összeírást Sibolthy Sándor főszolgabíró és Blaskovics József vicenótárius készítette.

Budaörsre vonatkozóan a két példány eltérést mutat. Az alábbiak mindkettőt szeretnénk bemutatni. Az összeírás egyik példányának magyar

nyelvű fordítását közöljük, míg a másikon található különbségeket számokkal jelöljük, és azt a táblázat alatt pontosan leírjuk.

Budaörs prédium új népessége

	Házastárs	Gyermek	Zsellér	Özvegy férfi és nő	Saját jármos ökör	Fejős tehén	Saját igás ló	Meddő tehén	Csordabeli 3 éves fiatal	tehén, öszvér, ló	Fejős juh és kecske	Búzatermés pozsonyi mérőben	Árpa mérőben	Zab, tönköly, köles mérőben	Bor urnában	Molnárjövendelmek	Rézüst	Ökör kölcsönre	Tehén	Ló hasonlóképpen	Évenkénti nyereség	Kézi mestermű	
1724 új bíró papula Jakab l. helyettes bíró Mihály ²	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	2	-	-	-	-	-
1722 Reszler Ádám ³	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1724 Smit János ⁴	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1722 Dienstler Krisztián	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
1722 Svorcz György	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1724 Porfußer Márton	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1724 Svendl Márton	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1722 Rainér János	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
1722 Seu Mihály	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-
1723 Pajer György ⁵	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1723 Hol Tóbiás	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1724 Tibel Márton ⁶	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1723 Kozar András	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* csákllyás

Az összeírás másik példányán az alábbi eltérések vannak.

- 1.) A bíró neve Harlochér Adám, a Papula Mihály név áthúzásra került.
- 2.) A helyettes bíró neve teljes formában szerepel. A név: Krajd Mihály.
- 3.) A Reszler Ádám név áthúzottan van, helyette Rajner Mihály olvasható.
- 4.) Michl Márton neve szerepel, a Smit János név áthúzva olvasható.
- 5.) Pajer György nevét is áthúzták, és ... Mátyás név szerepel az iraton.
- 6.) A Tibel családnév helyett Fihold(?), ill. Frihold(?) vezetéknev került feljegyzésre.

A nevek előtt a költözés időpontját az 1724-es évszám után négy névvel csak a 722 ill. 724-es rövidítéssel jelölik, míg a következő nyolc név előtt csak a 22. 23. 24-es után van a beköltözés éve. A rovatok mindkét összeírás esetében megegyeznek. A másik példányon az egyes oszlopokban szereplő adatokat összeadták, így összesítésként az alábbiak olvashatók: 12 hospites uxorati (felség, házastárs, gazdaasszony), 6 boves proprili (saját jármos ökör), 6 vacce mulgibiles (fejőstehén), 3 equi proprili jugales (saját igásló), 26 vini urnae (urna bor, vödör bor), 2 boves usura (ökör kölcsönre, uzsorára). Az összeírás többi, összesítési rovatát kihúzták. A táblázatot olvasva jól látható, hogy olyan új lakosai voltak 1725-ben Budaörsnek, akik a gazdálkodáshoz szükséges legfontosabb eszközökkel rendelkeztek, de csak a kezdetén voltak a korábban pusztává vált terület ismét termővé tételének.

Az összeírás eredeti példányai a Pest megyei Levéltár őrzetében vannak.

Lakos Ágnes levéltáros